

ÇORUM: Hattuşa'dan geçerken Şapinuva'da soluklanma

Sınırları içinde Hitit Medeniyeti'nin başkenti Hattuşa'yı barındıran Çorum, ekonomi ve ticaret açısından da bir dünya kenti olmanın arayışı içinde. Günümüzden beş bin yıl öncesine ait kültürel verilere rastlanan Boğazkale'de, ilk organize devleti kuran Hititlerin, ilk başkenti Hattuşa, UNESCO tarafından Dünya Kültür Mirası Listesine alınmış ülkemizdeki dokuz eserden biri

Tarihi saat kulesi, çarşısı, kalesi ve müzesiyle önemli bir kent Çorum. Yollar düzgün, evleri temiz ve düzenli. Leblebisi ünlü. Her çeşit leblebi var dükkânlarda. Karadeniz Bölgesi'ni İç Anadolu Bölgesi'ne bağlayan bir köprü özelliği taşıyan Çorum'u, gün geçtikçe daha önemli hale getiren bundan binlerce yıl önce çok önemli uygarlıklara beşiklik yapmış olması. Kimler gelip geçmemiş ki Çorum'dan: Asurlular'dan Hititler'e ve Frigler'e kadar... Uygarlıklar beşiği kent Frig Devleti'nin yıkılmasının ardından İran kökenli Medler'in, sonra da Persler'in egemenliğine girdi. M.Ö 276'da Trakya üzerinden gelen Galatlar, Çorum ve çevresinde Hitit ve Frigler'den sonra en çok iz bırakan devlet oldu. Roma imparatoru Julius Cesar zamanında Romalıların eline geçen Çorum'un bu dönemdeki adı Yonkinya idi. 1071'de Malazgirt Savaşı'nın Türklere Anadolu'nun kapılarını açmasının ardından Çorum, Türklere'nin egemenliğine girdi. Resmi kayıtlara göre bu dönemde Çorumlu İlyas Bey önderliğinde Oğuzların Alanyutlu obasından Çorumlu oymağı yöreye yerleşerek ismini verdi...

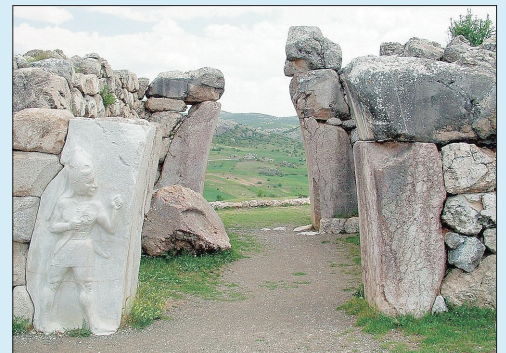
BOĞAZKALE HATTUŞA

Hititlerin başkenti olana Hattuşa'ya girerken Yazılıkaya'yı göreceksiniz. Yazılıkaya büyük bir açık hava tapınağı. Kadeş Barış Antlaşması'nı yapan III. Hattuşili zamanında yapımına başlandı ve karısı Puduhepa ile oğulları IV. Tuthaliya zamanında yapımının devam ettiği, Hititlerin son kralı II.Şuppiluliuma zamanında tamamlandığı sanılıyor. İki demon tasvirinin arasından geçilerek girilen açık hava mağarasına girenlerin kötülüklerden arınarak çıktığı düşünülüyormuş...

Bin tanrılı kent olarak adlandırılan Hattuşa, büyük ölçüde tapınaklar ve kamu binaları kenti. Hitit başkentinde belki de en özenle yapılmış olan yer burası. Kentin kapıları ayrıca görülmeye değer. Aslanlı kapı, Sfensli Kapı, Yer Kapısı ve Kral Kapısı. Yer kapıdan geç-

Medeniyetlerin beşiği Hititlerin başkenti Hattuşa'da Aslanlı Kapı (üstte) ve Kral Kapısı (altta) Çorum Alacahöyük kazı çalışmalarında ortaya çıkarılarak ziyarete açıldı.

ken mimarisi ilgi çekiyor. 3500 yıl önce çimento kullanılmaksızın, bindirme usulüyle yapılmış 70 metre uzunluğundaki bu tünel ve tünelin verdiği serinlik insanı düşündürüyor. Tünelden çıktıktan sonra taş örmeyle yapılmış kent duvarlarını görüyorsunuz. 104 basamaklı merdivenden çıkarak surları aşip tekrar kente giriyorsunuz.

Büyükale'deki Kral Sarayı kompleksinin büyüklüğü "Hitit Kralı olmak iyi bir işmiş" diye düşündürmesin sizi. Unutmayın ki Hitit krallarının önemli bir bölümü taht cinayetleriyle, bir bölümü de vebadan ölmüş. Saray kompleksinde devasa kayalara oyularak yapılmış su havuzlarının ne kadar düzgün yapılmış olduğunu gördüğünüzde, bir kez daha düşünüyorsunuz bu işliğin nasıl bir teknikle 3500 yıl önce yapıldığını...

ORTAKÖY ŞAPINUVA

Hititler, Anadolu'da ilk siyasi birliği kuran kavim olarak yaşadığı çağın en önemli devletlerinden biri olmuştur. Hititler hakkında önceleri Boğazköy ve Maşathöyük gibi merkezlerdeki araştırmalardan bilgi sağlanırken, bugün Ortaköy araştırmaları bilim dünyasına çok önemli bilgiler aktarmakta. Bugüne kadar Ortaköy-Şapinuva kazılarında bulunan mimari malzeme, mükemmel inşaat tekniği, simetrik planı ve sağladığı değerli çivi yazılı belge arşivi ile binlerce yıl öncesinin birçok bilinmeye-nine ışık tutmakta.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu, TOBB Başkan Yardımcısı ve Gaziantep Sanayi Odası (GSO) Başkanı Nejat Koçer Çorum KOBİF açılışından sonra ziyaret ettikleri Şapinuva B bölümü, çevresi ve üzeri kapatılmış bir büyük çarşıda süren kazı çalışmalarının ilerlemesi konusunda bilgi aldılar.

Çarşı 1200 metrekare büyüklüğünde. Taşlarla örülü bir yolun sonundaki büyük kapı geçilerek giriliyor. Muhtemelen at arabaları küpler içinde getirdikleri malları burada teslim ediyorlarmış diye düşünüyor insan. Kapının hemen yanında bir envanter odası var. Yani gelen mallar burada sayılıp, tartılıp kayda alınıyor. Büyük girişin yanında yayaların girmesi için daha dar bir kapı var. Buradan da "bagajsız yolcular" geçiyor anlaşılıyor. İçeride ancak bir insanın yürüyebileceği genişlikte yollar, iki yanında da büyük küçüklü küplerin yerleştirildiği alanlar var. Küplerin en küçüğü bir, en büyüğü üç ton sıvı ya da hububat alacak büyüklükte. Kerpiç kullanılarak oturduğu yere sabitlenmiş olan küplerin hepsi kırık.

İLK TİCARET BORSASI

Çarşıda 73 tane küp bulunuyor. Büyüklü küçüklü küpler ortalama iki ton alıyor dersek yalnızca küplerine yaklaşık 150 ton mal depolanabilen bir çarşıyla karşı karşıya olduğunuzu şaşkınlıkla fark ediyorsunuz. Küplere ek olarak bazı boş bölümler var. Büyük olasılıkla oralara da çuvallarla gelen mallar ya da tekstil ürünleri konuluyordu. Küplerden birinin içinde kırık bir toprak maşrapa bulunmuş. O maşrapalarla küplerin içindeki sıvı (zeytinyağı, şarap ya da bira) veya hububat (buğday, nohut ya da arpa) alınıp, satılıyor olmalıydı.

İnsan çarşının organizasyonuna ve boyutlarına bakınca bunun çarşıdan da öte bir şey olduğunu düşünüyor. İçinde birden fazla küptün yan yana geldiği alanlar, daracık yollara bakınca sanki bir ticaret borsasıyla karşı karşıya olduğumuz izlenimi doğuyor. Yani halka değil de yalnızca alış verişi yapmaya yetkili olanlara açık bir yer gibi. Eğer öyleyse dünyanın ilk borsası olabilir burası. Öyle olup olmadığı tabletlerin açıklanmasından sonra çıkacak ortaya.

Sungurlu'ya dönerken Alacahöyük'e sapın ve orayı da gezin. Sfenksli kapıdan kentin içine girin. Girenken hiyeroglifleri inceleyin. Kentin taş blok tabanlı caddelerinde yürüyün. Alacahöyük Müzesi'ni mutlaka gezin. Atatürk'ün hasta yatağından kalkıp gittiği bu Hitit kentindeki tünelden geçin. Buradaki tünel Hattuşa'daki Yer Kapı tüneliyle aynı teknikle yapılmış olmasına karşın dönemeçli olmasıyla ondan ayrılıyor.

Daha pek çok yer var geçecek. Ama hepsini anlatmak bu yazının sınırlarını aşar.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Başkanı M. Rifat Hisarcıklıoğlu ile TOBB Başkan Yardımcısı ve Gaziantep Sanayi Odası (GSO) Başkanı Nejat Koçer'in KOBİF açılışı dolayısıyla gittikleri Çorum'da Ortaköy-Şapinuva kazılarını gezerek incelemelerde bulundu.

